

Zpráva o konferenci *Výchova v kontextu sociálních proměn*

Složité procesy společenských změn, který intenzivně probíhá více než deset let v české společnosti, se v oblasti výchovy a vzdělávání odráží v rovině teoretických úvah i praktických opatření. Vytvářejí se nové vzdělávací modely, jsou činěny různé návrhy na změny v rámci existující vzdělávací soustavy, stále více se v souvislosti s výchovou akcentují pojmy jako je sociální integrace, rozvíjení schopností kooperace, vzájemné komunikace a pomoci. Realizace návrhů a změn je však vzhledem k mnohostranným souvislostem vždy složitou a také rozporuplnou záležitostí. Jedná se mimo jiné o připravenost odborné veřejnosti k přijímání progresivních změn a jde i o ochotu inspirovat se novými skutečnostmi. Je však nezbytné v souladu se současnými trendy (a současně s vědomím vlastních tradic) změny navrhnout, již existující návrhy podporovat a diskutovat o nich.

Česká pedagogická společnost se proto rozhodla iniciovat pořádání konference, která by se zabývala vlivy společenských změn na výchovu a vzdělávání. Členové přípravného výboru k jejímu pořádání přizvali dvě pedagogická univerzitní pracoviště, a to Ústav pedagogických věd Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Ústav pedagogických věd Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Ve dnech 20. a 21. ledna 2004 se uskutečnila odborná konference s názvem *Výchova v kontextu sociálních proměn* (v současné české společnosti). Konference se zúčastnilo kolem sedmdesáti pedagogů působících na různých stupních i typech škol s převahou těch, kteří pracují na vysokoškolských pracovištích, ale také pregraduální a postgraduální studenti. Na jednání se aktivně podíleli také zahraniční účastníci ze Slovenska a z Polska. Plenární jednání účastníků konference se první den konalo v dopoledních hodinách v prostorách Filozofické fakulty MU v Brně. Odpolední část konference a jednání, které probíhalo druhý den, bylo přeneseno do prostor univerzitního školicího střediska Centra dalšího vzdělávání učitelů se sídlem ve Šlapanicích.

Účastníky konference přivítal předseda společnosti a vedoucí Ústavu pedagogických věd UTB ve Zlíně Vlastimil Švec a jménem Filozofické fakulty MU v Brně vedoucí jejího Ústavu pedagogických věd Milan Pol. Plenární jednání otevřelo vystoupení Jiřího Pelikána, který přednesl příspěvek s názvem *Hledání těžiště výchovy*. Zabýval se problémem vymezení současných základních úkolů výchovy, její úlohou v hledání životní orientace člověka, zdůrazňoval nutnost vychovávat ke svobodě a odpovědnosti. Pedagoga vidí zejména jako průvodce na cestě k samostatnému životu. Druhý hlavní příspěvek připravila Stanislava Kučerová pod názvem *K hodnotové dimenzi výchovy v budoucí Evropě*. Zamýšlela se zejména nad proměnami hodnotového systému v nově utvářené Evropě, upozorňovala na situace, v nichž převládají partikulární zájmy jednotlivců či skupin nad zájmy celku. Zdůrazňovala nutnost zachování národní identity a vymezovala úkoly takto orientované výchovy. V dopoledním jednání vystoupil dále Peter Ondrejko, jehož příspěvek se nazýval *K úlohám pedagogických věd v integračním procese*. Zaměřil se na proces integrace věd o výchově a vzdělávání, mezi něž řadí zejména sociální pedagogiku, sociální a pedagogickou psychologii, sociální práci, sociologii výchovy, ale také filozofii výchovy, ekonomii výchovy a vzdělávání, pedagogickou antropologii. Novou perspektivu spatřuje v jejich vzájemném obohacování při vytváření společných koncepcí a východisek. Zamýšlel se také nad synergickým přístupem při realizaci úkolů výchovy zejména v oblasti prevence a prevence. První část konference byla uzavřena diskusí, v níž se reflektovaly přednesené příspěvky.

Odpoledne účastníci konference jednali ve třech sekcích. Podle svých odborných zájmů a obahu příspěvků byli zařazeni do sekcí, které se věnovaly následujícím tématickým okruhům: (1) *Výchovné možnosti školy*, (2) *Možnosti výchovy ve volném čase*, (3) *Celoživotní sebevýchova a sebevzdělávání*. První sekce, kterou moderoval Jiří Prokop a Jiří Semrád, byla co do počtu účastníků a přednesených příspěvků nejpobornější. Více jak třicet účastníků se tématem výchovných možností školy zabývalo z mnoha různorodých pohledů. Zajímali se například o sociální podmínky výchovy, funkce rodiny a školy ve výchově, výchovu ke zdravému způsobu života, kulturu školy, osobnost učitele, kvalitu vysokoškolské přípravy učitelů. Vzhledem k množství a rozmanitosti příspěvků měli však diskutující jen omezený prostor pro vyjádření svých názorů. V sekci

o možnostech výchovy ve volném čase, jejíž moderátorkou byla Dana Knotová, zaznělo deset příspěvků a otevřená diskuse se zúčastnili další přítomní. Referující se věnovali významu volnočasových aktivit v prevenci sociálně patologických jevů, proměnám institucí zabývajících se výchovnými aktivitami ve volném čase, přípravě pedagogů volného času a úloze dalších profesí nově v České republice vstupujících do organizování volnočasových aktivit (zejména animátorů volného času). Sekci „Celoživotní sebevýchova a sebevzdělávání“ moderoval Vlastimil Švec a Mgr. Štefan Chudý. Jednání v sekci bylo organizováno formou panelové diskuse k vybraným tématům. Dvanáct účastníků této sekce diskutovalo zejména o proměnách přípravy učitelů, o sebevzdělávání jako prostředku kariérního růstu, o formách a prostředcích sebevýchovy a sebevzdělávání. Vzhledem k počtu účastníků všechny sekce pokračovaly ve svém jednání i ve druhém dni konference.

Program konference po uzavření jednání v sekcích ukončila společná diskuse všech účastníků. Moderátoři jednotlivých sekcí seznámili přítomné s tématy, o nichž bylo diskutováno. Upozornili na skutečnost, že referující zdůrazňovali zásadní proměnu hodnotového systému a její vliv na proces hledání a kodifikování nových morálních norem, dále poukazovali na postupnou reformu institucí zasahujících do procesu výchovy a vzdělávání, která má nedostatečnou oporu v legislativě a také na velmi pozvolnou změnu obsahu, metod a forem přípravy pedagogů. Někteří účastníci připomínali snahy spíše o pragmatické a rychlé zásahy místo skutečné reformy vzdělávání pedagogů. Závěrečná diskuse byla uzavřena apelem na užší spolupráci věd o výchově a vzdělávání, jak v rovině rozvoje pedagogického myšlení a tvorby teoretických koncepcí a vizí, tak v rovině jejich praktické realizace v různých prostředích, v nichž je výchova uskutečňována.

Dana Knotová

Reflexe problémů pedagogiky v dizertačních pracích studentů Doktorských studijních programů

V rámci snah o větší zapojení studentů doktorských studijních programů do akademického života uspořádala Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci 3. prosince 2003 studentkou vědeckou konferenci. Cílem konference bylo seznámit akademickou obec i širší odbornou veřejnost s tématy a průběžnými výsledky dizertačních prací studentů pedagogiky. Konference se zúčastnilo více než padesát doktorandů z Brna, Olomouce, Ostravy a Hradce Králové. Ústav pedagogických věd Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně zastupovali autoři této zprávy – interní studenti doktorského studijního programu.

V úvodu konference ke studentům v plénu promluvili odborní garanti akce Jan Průcha a Miroslav Chráska. Jejich příspěvky byly zaměřeny především na metodologické problémy pedagogiky, správné využívání metod a na nejčastější chyby, kterých se doktorandi dopouštějí při zpracování svých dizertačních prací. V plénu dále zazněla úvaha Jiřího Pospíšila, který zmínil filozofické kořeny a vybrané problémy pedagogického paradigmatu, a také příspěvek Davida Nocara, který se zabýval využitím informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání.

V odpoledních hodinách se účastníci rozdělili do čtyř sekcí. První sekce byla obecně pedagogická, druhá byla sekce didaktik exaktních oborů, třetí sekce lingvistická a sekce čtvrtá byla zaměřena na umělecké, psychologické a další přibuzné obory.

V sekci obecně pedagogické nejprve vystoupila Daniela Králová, která se zabývala pedagogickými kompetencemi v kontextu teorie a praxe univerzitní přípravy učitelů sekundárního vzdělávání. Dále mohli účastníci vyslechnout vystoupení Jany Vašátkové, která přítomným přiblížila autoevaluační procesy ve škole a s tím související terminologické problémy. Taxonomií výukových cílů a učebních úloh na základní škole se zabýval Zdeněk Rakušan. Problematiku vzdělávání nadaných dětí nastínila Jitka Sejvalová. V návaznosti se nad otázkami domácí školy jako možného způsobu vzdělávání nadaných dětí zamýšlela Lucie Novotná. O standardizovaném pozorování komunikace v pedagogické realitě se pak zmínila Nikola Moslerová. Martin Sedláček představil přítomným vý-